● ഡോ. മാജിദ് അർസാൻ കീലാനി

അദ്ൽ, ഇഹ്സാൻ

ഇസ്ലാമിക സാമൂഹികതയുടെ കാതൽ

ഇസ്ലാമിക വിദ്യാഭ്യാസ തത്ത്വശാസ്ത്രം മനുഷ്യർക്കിടയിൽ സ്ഥാപിക്കാനുദ്ദേശിക്കുന്നത് 'അദ്ലി'ന്റെയും 'ഇഹ്സാന്റെ'യും അടിസ്ഥാനത്തിലുള്ള ബന്ധമാണ്. 'അദ്ൽ' എന്നാൽ നീതി. 'ഇഹ്സാൻ' എന്നാൽ ഉദാരവും വർധിതവുമായ രീതിയിലുള്ള സൽപെരുമാറ്റം(1)

التفضل والزيادة في المعاملة الحسنة

ഈ ബന്ധത്തെ നിർണയിക്കുന്ന ഖുർആനിക പൊതുനിർദ്ദേശം ഇങ്ങനെ:

إن الله يأمر بالعدل والإحسان

'തീർച്ചയായും അല്ലാഹു 'അദ്ലും' 'ഇഹ്സാനും' ശാസിക്കുന്നു' (നഹ്ൽ:90). മനുഷ്യൻ അല്ലാഹുവുമായി സ്ഥാപിക്കുന്ന ദാസ്യബന്ധത്തിലധിഷ്ഠിതമായ സാമൂഹിക ഭാവത്തിന്റെ പ്രയോഗവൽക്കരണമാണ് ഈ ബന്ധം.

നീതിയിലധിഷ്ഠിതമായ ബന്ധം

മനുഷ്യബന്ധങ്ങളിലെ ഏറ്റവും താഴെ പടിയിലുള്ള പരിധിയാണ് നീതി. ആളുകൾ തമ്മിൽ വഴക്കും വക്കാണവും ഉണ്ടാവുകയും, പരസ്പരം വെറുക്കുകയും ശത്രുക്കളാവുകയും, അക്രമത്തിലേക്ക് നീങ്ങുകയും ചെയ്യുമ്പോൾ നീതിയുടെ പരിധിയിൽ നിലകൊള്ളുന്നതും അതിനേക്കാൾ താഴേക്ക് പതിക്കാതിരിക്കാൻ ശ്രദ്ധിക്കുന്നതും സ്വീകാര്യമായ ഇളവുമാത്രമാണ്; മനുഷ്യബന്ധങ്ങളിലെ മികച്ച നിലപാടല്ല. 'സത്യവിശ്വാസികളേ, നിങ്ങൾ അല്ലാഹുവിന്നുവേണ്ടി നിലകൊള്ളുന്നവരും, നീതിക്ക് സാക്ഷ്യം വഹിക്കുന്നവരുമായിരിക്കുക. ഒരു ജനതയോടുള്ള അമർഷം നീതിപാലിക്കാതിരിക്കാൻ നിങ്ങൾക്ക് പ്രേരകമാവരുത്. നിങ്ങൾ നീതി പാലിക്കുക. അതാണ് ധർമനിഷ്ഠയോട് ഏറ്റവും അടുത്തത്. നിങ്ങൾ

അല്ലാഹുവെ സൂക്ഷിക്കുക. തീർച്ചയായും നിങ്ങൾ പ്രവർത്തിക്കുന്നതിനെക്കുറിച്ചെല്ലാം അല്ലാഹു സൂക്ഷ്മമായി അറിയുന്നവനാകുന്നു' (മാഇദഃ8).

വ്യക്തിയോ, സമൂഹമോ രണ്ടുകക്ഷികൾക്കിടയിലെ മധ്യസ്ഥരാകുമ്പോൾ അവിടെ നീതിയാവണം ബന്ധങ്ങളെ നിർണയിക്കുന്നത്. ഇത്തരം സാഹചര്യങ്ങളിൽ ഒരാളുടേയോ ഒരു വിഭാഗത്തിന്റെയോ അവകാശങ്ങളോ സ്വത്തുക്കളോ എടുത്ത് മറ്റുള്ളവർക്ക് നൽകാൻ അനുവാദമില്ല. താഴെ ചേർത്ത ഖുർആനിക നിർദ്ദേശങ്ങൾ ഇതിലൂന്നിയുള്ളതാണ്:

'നിങ്ങൾ ജനങ്ങൾക്കിടയിൽ വിധികൽപിക്കുമ്പോൾ നീതിപൂർവകമായി വിധികൽപിക്കുക' (നിസാഅ്:58) 'നിങ്ങൾക്കിടയിൽ നീതിപാലിക്കാൻ ഞാൻ കൽപിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു'(ശൂറാ:15).

നീതിയുടെ മേഖലകൾ

മാനവവൃത്തം വികസിക്കുന്നതിനനുസരിച്ച് നീതി

യുടെ വൃത്തവും വികസിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും. ഇവയിൽ പ്രഥമം ഓരോ വ്യക്തിയുമാണ്.

വ്യക്തിതലം

സത്യവിശ്വാസികളേ, നിങ്ങൾ നീതിയുടെ നടത്തിപ്പുകാരാവുക, അല്ലാഹുവിന്ന് സാക്ഷികളാവുക; നിങ്ങൾക്ക് എതിരാണെങ്കിലും' (നിസാഅ്:135)

കുടുംബതലം

'സ്ത്രീകളിൽ നിന്ന് നിങ്ങൾ ഇഷ്ടപ്പെടുന്ന രണ്ടോ, മൂന്നോ, നാലോ പേരെ വിവാഹം ചെയ്തുകൊള്ളുക. എന്നാൽ (അവർക്കിടയിൽ) നീതിപുലർത്താനാവില്ലെന്ന് നിങ്ങൾ ഭയപ്പെടുകയാണെങ്കിൽ ഒരാളെ മാത്രം (വിവാഹം കഴിക്കുക) (നിസാഅ്:3)

ബന്ധുതലം

'നിങ്ങൾ സംസാരിക്കുമ്പോൾ നീതി പാലിക്കുക; അടുത്ത ബന്ധുവാണെങ്കിലും' (അൻആം:152).

മേൽ മൂന്നുവൃത്തങ്ങളും ഒന്നിച്ച് വരുന്ന സൂക്തമാണ് താഴെ:

'സത്യവിശ്വാസികളേ, നിങ്ങൾ അല്ലാഹുവിന്നുവേണ്ടി സാക്ഷ്യം വഹിക്കുന്നവരെന്ന നിലയിൽ കണിശമായി നീതി നിലനിർത്തുന്നവരായിരിക്കണം. അത് നിങ്ങൾക്ക് തന്നെയോ, നിങ്ങളുടെ മാതാപിതാക്കൾ, അടുത്ത ബന്ധുക്കൾ എന്നിവർക്കോ പ്രതികൂലമായിരുന്നാൽ പോലും. (കക്ഷി)ധനികനോ, ദരിദ്രനോ ആവട്ടെ, ആ രണ്ടു വിഭാഗത്തോടും കൂടുതൽ ബന്ധപ്പെട്ടവൻ അല്ലാഹുവാകുന്നു. അതിനാൽ നിങ്ങൾ നീതിപാലിക്കാതെ തന്നിഷ്ടങ്ങളെ പിൻപറ്റരുത്. നിങ്ങൾ വളച്ചൊടിക്കുകയോ ഒഴിഞ്ഞുമാറുകയോ ചെയ്യുന്ന പക്ഷം തീർച്ചയായും നിങ്ങൾ പ്രവർത്തിക്കുന്നതിനെപറ്റിയെല്ലാം സൂക്ഷ്മമായി അറിയുന്നവനാകുന്നു അല്ലാഹു (നിസാഅ്:135).

സമൂഹതലം

'സത്യവിശ്വാസികളിലെ രണ്ടുവിഭാഗങ്ങൾ പരസ്പരം പോരടിച്ചാൽ അവർക്കിടയിൽ നിങ്ങൾ രഞ്ജിപ്പുണ്ടാക്കണം. എന്നിട്ട് രണ്ടിൽ ഒരു വിഭാഗം മറുവിഭാഗത്തിന്നെതിരിൽ അതിക്രമം കാണിച്ചാൽ അതിക്രമം കാണിക്കുന്ന വിഭാഗത്തോട് അവർ അല്ലാഹുവിന്റെ കൽപനയിലേക്ക് മടങ്ങിവരുന്നത് വരെ നിങ്ങൾ സമരം നടത്തണം. അങ്ങനെ ആ വിഭാഗം മടങ്ങിവരികയാണെങ്കിൽ നീതിപൂർവ്വം ആ രണ്ടുവിഭാഗങ്ങൾക്കിടയിൽ നിങ്ങൾ രഞ്ജിപ്പുണ്ടാക്കുകയും, നിങ്ങൾ നീതി പാലിക്കുകയും ചെയ്യുക. തീർച്ചയായും അല്ലാഹു നീതി പാലിക്കുന്നവരെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നു (ഹുജുറാത്ത്:9).

മാനവവൃത്തം

'നിങ്ങൾ ജനങ്ങൾക്കിടയിൽ വിധിക്കുമ്പോൾ നീതിയോടെ വിധിക്കുക' (നിസാഅ്:58).

മേൽവൃത്തങ്ങളിൽ എല്ലായ്പ്പോഴും നീതി പാലിക്കാൻ വിശ്വാസികൾ ബാധ്യസ്ഥരാണ്. ഇവിടെയൊരിടത്തും നീതിപരമായ ബന്ധത്തിന് തടസ്സങ്ങളുണ്ടാവരുത്. മറുഭാഗത്ത് നിന്നുള്ള സമീപനം എത്രകണ്ട് നിരാശാജനകമാണെങ്കിലും നീതിലംഘനം പാടില്ല. അല്ലാഹു പറയുന്നു: 'അതിനാൽ താങ്കൾ പ്രബോധനം ചെയ്തുകൊള്ളുക. താങ്കൾ കൽപിക്കപ്പെട്ടതുപോലെ നേരെ നിലക്കൊള്ളുകയും ചെയ്യുക. അവരുടെ തന്നിഷ്ടങ്ങളെ താങ്കൾ പിന്തുടർന്നുപോകരുത്. താങ്കൾ പറയുക: അല്ലാഹു അവതരിപ്പിച്ച ഏതു ഗ്രന്ഥത്തിലും ഞാൻ വിശ്വസിച്ചിരിക്കുന്നു. നിങ്ങൾക്കിടയിൽ നീതിപുലർത്താൻ ഞാൻ കൽപിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. അല്ലാഹുവാകുന്നു ഞങ്ങളുടെ രക്ഷിതാവും നിങ്ങളുടെ രക്ഷിതാവും. ഞങ്ങൾക്കുള്ളത് ഞങ്ങളുടെ കർമങ്ങളും നിങ്ങൾക്കുള്ളത് നിങ്ങളുടെ കർമങ്ങളുമാകുന്നു. ഞങ്ങൾക്കും നിങ്ങൾക്കുമിടയിൽ യാതൊരു തർക്കപ്രശ്നവുമില്ല. അല്ലാഹു നമ്മെ തമ്മിൽ ഒരുമിച്ചുകൂട്ടും. അവങ്കലേക്കാകുന്നു മടങ്ങാനുള്ളത്' (ശൂറാ:15).

സമൂഹങ്ങളുടെ നാഗരിക നിലവാരവും നീതിബന്ധവും

മനുഷ്യർ തമ്മിൽ നീതിനിഷ്ഠമായ ബന്ധങ്ങൾ സ്ഥാപിതമായാൽ തദ്ഫലമായി ധൈഷണിക പക്വതയും നാഗരിക വികാസവുമുണ്ടാവും. അതേസമയം, നീതി

യുടെ അഭാവത്തിൽ ധൈഷണികവും നാഗരികവുമായ പിന്നാക്കവും പരാശ്രയ ചിന്തയുമുണ്ടാവും. നീതിയില ധിഷ്ഠിതമായ സമൂഹത്തിൽ പുരോഗമനപരവും ഉൽപാദനപരവും നിർമാണാത്മകവുമായ അവസരങ്ങൾ കൂടും. നീതിരഹിതമായ സമൂഹം വിജ്ഞാനശാസ്ത്രരംഗത്ത് മൂകമായിരിക്കും. ഇത്തരക്കാർ സമൂഹത്തിനകത്ത് പരാന്നഭോജികളായും, പുറത്ത് ഇതര സമൂഹങ്ങൾക്ക് ഭാരവുമായാണ് ജീവിക്കുക.

ഈ വൈരുധ്യം ഖുർആൻ അതിസുന്ദരമായി ചിത്രീകരിച്ചത് കാണുക:

'രണ്ടു പേരെ അല്ലാഹു ഉപമയായി എടുത്തുകാണിക്കുന്നു. അവരിൽ ഒരാൾ യാതൊന്നിനും കഴിവില്ലാത്ത ഊമയാകുന്നു. അവൻ തന്റെ യജമാനന് ഒരു ഭാരവുമാണ്. അവനെ എവിടേക്ക് തിരിച്ചുവിട്ടാലും അവൻ യാതൊരു നന്മയും കൊണ്ടുവരില്ല. അവനും, നേരായ പാതയിൽ നിലയുറപ്പിച്ചുകൊണ്ട് നീതികാണിക്കാൻ കൽപിക്കുന്നവനും തുല്യരാകുമോ?' (നഹ്ൽ:76).

നീതി എന്ന മഹദ്ഗുണമുള്ളവരിൽ വൈജ്ഞാനികമികവും, ഉൽപാദന കഴിവും, സ്വാതന്ത്ര്യസാക്ഷാൽക്കാരവും, സ്വാശ്രയത്വവും, ആസൂത്രണ സുഭദ്രതയും നന്മദായകവും തിന്മ തടയുന്നതുമായ രാഷ്ട്രീയവും സ്വത്വഗുണങ്ങളായിരിക്കുമെന്ന് മേൽ സൂക്തത്തിന്റെ പശ്ചാതലത്തിൽ നിന്ന് നമുക്ക് മനസ്സിലാവുന്നു. ഇതിന് ആധുനിക മനുഷ്യജീവിതത്തിൽ നിന്ന് ധാരാളം ഉദാഹരണങ്ങൾ കണ്ടെത്താൻ കഴിയും. ആധുനിക സമൂഹങ്ങൾ ഒന്നുകിൽ നീതി നടപ്പിലാക്കാത്തവയും, തദടിസ്ഥാനത്തിൽ ബന്ധങ്ങൾ സ്ഥാപിക്കാത്തവയും കൃത്യവും വ്യക്തവും ഋജുവുമായ രീതികൾ അവലംബിക്കാത്തവയുമാണ്. നീതിപ്രയോഗവൽക്കരിക്കുന്നവയും തദടിസ്ഥാനത്തിൽ ബന്ധങ്ങൾ സ്ഥാപിക്കുന്നവയുമെങ്കിലും ഋജുവായ സാമൂഹിക രീതികൾക്കനുസൃതമായി സഞ്ചരിക്കാത്തവയാണ് മറ്റു ചില സമൂഹങ്ങൾ.

മൂന്നാം ലോക രാജ്യങ്ങളിലെ സമൂഹങ്ങൾ നീതി കൽപിക്കുന്നവയോ ചൊവ്വായമാർഗത്തിലൂടെ സഞ്ചരിക്കുന്നവയോ അല്ല. അവരുടെ ബന്ധങ്ങൾ 'നിയമത്തിന്നതീതമായ ശക്തി'യെ ആശ്രയിച്ചാണ് നിലനിൽക്കുന്നത്. അതുകൊണ്ടുതന്നെ, അവരുടെ ഭരണ നിർവഹണ, സാമൂഹിക, രാഷ്ട്രീയ സ്ഥാപനങ്ങളിൽ സ്വേഛാധിപത്യവും അക്രമവും സാർവത്രികമാണ്. അവരുടെ വിദ്യാഭ്യാസ വ്യവസ്ഥ കുടുംബപരമോ, ഗോത്രപരമോ, മേഖലാപരമോ, വംശീയമോ ആയ പക്ഷപാതങ്ങളാൽ അരാജകമാണ്. തദ്ഫലമായി, അവിടെ സമത്വം തകരുന്നു. ഏതെങ്കിലും അറിവ് സംസാരിക്കുകയോ, ഏതെങ്കിലും വിജ്ഞാനത്തിൽ പങ്കാളിത്തം വഹിക്കുകയോ ചെയ്യാത്ത ബധിര ജീവിതമാണ് അവരുടേത്. ദുർബലരായതിനാൽ അവരുടെ രാഷ്ട്രീയത്തിന്റെ ഒരു മേഖലയിലും നന്മ പ്രതീക്ഷിക്കാനില്ല. അവരുടെ കാര്യങ്ങൾ നോക്കി നടത്തുന്ന വികസിത മൂന്നാക്ക രാജ്യങ്ങൾക്ക് അവർ ഭാരമാണ്. യാത്രാവാഹനങ്ങൾ മുതൽ ആഹാരവും വസ്ത്രവും വരെ വികസിത രാജ്യങ്ങൾ നൽകിയിട്ടുവേണം.

എന്നാൽ, വികസിത രാജ്യങ്ങളാകട്ടെ, വലിയൊരു പരിധിയോളം തങ്ങളുടെ ആഭ്യന്തര തലങ്ങളിൽ നീതി കൽപിക്കുകയും സാമൂഹ്യ ബന്ധങ്ങളിൽ അത് പ്രയോഗവൽക്കരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. നിയമത്തിന് ശക്തിയേക്കാൾ പ്രധാന്യം നൽകുന്നു. വിദ്യാഭ്യാസ സ്ഥാപനങ്ങളിൽ ജനാധിപത്യപാഠങ്ങൾ അഭ്യസിപ്പിക്കുന്നു. അത് പ്രയോഗവൽക്കരിക്കുന്നു, പരിരക്ഷിക്കുന്നു, അതിന്റെ സംരക്ഷണത്തിന്നായി പ്രതിരോധിക്കുന്നു. അതേസമയം, ആദർശ മേഖലയിൽ ഋജുവായ മാർഗത്തിലൂടെയല്ല അവരുടെ സഞ്ചാരം. കുടുംബത്തിനും സമൂഹത്തിനുമിടയിലെ പ്രവർത്തന മേഖലകളിൽ മൂല്യങ്ങൾ പരാജയപ്പെടുന്നു. പുറം സമൂഹങ്ങളുമായുള്ള ബന്ധങ്ങളിൽ അവർ നീതി ദീക്ഷിക്കുന്നില്ല. അതിനാൽ, നീതിയുടെയും നീതി നിർവഹണത്തിന്റെയും മേഖലയിലെ തങ്ങളുടെ മിക

മനുഷ്യബന്ധങ്ങളിലെ ഏറ്റവും താഴെ പടിയിലുള്ള പരിധിയാണ് നീതി. ആളുകൾ തമ്മിൽ വഴക്കും വക്കാണവും ഉണ്ടാവുകയും, പരസ്പരം വെറുക്കുകയും ശത്രുക്കളാവുകയും, അക്രമത്തിലേക്ക് നീങ്ങുകയും ചെയ്യുമ്പോൾ നീതിയുടെ പരിധിയിൽ നിലകൊള്ളുന്നതും അതിനേക്കാൾ താഴേക്ക് പതിക്കാതിരിക്കാൻ ശ്രദ്ധിക്കുന്നതും സ്വീകാര്യമായ ഇളവുമാത്രമാണ്; മനുഷ്യബന്ധങ്ങളിലെ മികച്ച നിലപാടല്ല.

വിന്റെ ഫലമായി ശാസ്ത്ര-വൈജ്ഞാനിക-ഉൽപാദന വർധന-നേട്ടങ്ങളുടെ ലഭ്യത മുതലായവയിൽ അവർ ആഭ്യന്തരമായ ഏറെ മുന്നിലാണ്. അതേസമയം, സാമൂഹിക ജീവിതത്തിൽ നേർപാതയിൽ നിന്ന് വ്യതിചലിച്ചതിനാലും, നീതിയുടെ അഭാവത്താലും വിദേശബന്ധങ്ങളിൽ നിയമത്തിനപ്പുറം ബലപ്രയോഗത്തെ പരിഗണിക്കുന്നതിനാലും അവരുടെ രാഷ്ട്രീയം വെല്ലുവിളികൾ നേരിടുന്നു. അവരുടെ സ്വത്തുക്കളും പൗരന്മാരും വ്യത്യസ്ത രീതികളിൽ കയ്യേറ്റങ്ങൾക്കിരയാവുന്നു. ആഭ്യന്തര-വൈദേശികബന്ധങ്ങളിൽ ഒരേപോലെ പുരോഗമനപരവും നാഗരികവുമായ സമൂഹത്തിന്റെ മാതൃക എന്നത് ഇസ്ലാമിക വിദ്യാഭ്യാസത്തിന്റെ താൽപര്യമാണ്. മാനവ നാഗരികതയുടെ നായകത്വത്തിന് അല്ലാഹു ഉദ്ദേശിക്കുന്നത് ഈ ഗുണമുള്ള സമൂഹത്തെയാണ്:

'സത്യത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ മാർഗദർശനം നൽകുകയും, അതനുസരിച്ചുതന്നെ നീതി നടത്തുകയും ചെയ്യുന്ന ഒരു സമൂഹം നാം സൃഷ്ടിച്ചവരുടെ കൂട്ടത്തി

ലുണ്ട്' (അഅ്റാഫ്:181)

നീതിയിലധിഷ്ഠിതമായ ബന്ധം നിലനിൽക്കുന്നേടത്ത് സ്ഥിരതയും നിർഭയത്വവുമുണ്ടാകും. മനുഷ്യബന്ധങ്ങൾ അർഥപൂർണമാവും. വംശപരമോ, ഗോത്രപരമോ, സാമുദായികമോ, വംശീയമോ, മതപരമോ, ദേശീയമോ, പ്രത്യയശാസ്ത്രപരമോ ആയ പക്ഷപാതങ്ങളുണ്ടാവില്ല. ഇന്ന് വ്യക്തികളുടെയും രാഷ്ട്രങ്ങളുടെയും ബന്ധങ്ങൾ ശിഥിലവും അസ്വസ്ഥഭരിതവുമാവുന്നതും, അപരത്വചിന്തയുണ്ടാവുന്നതും ഈ വക പക്ഷപാതിത്വങ്ങളെ വിദ്യാഭ്യാസ പദ്ധതികളിലൂടെ പരിരക്ഷിക്കുന്നതിനാലാണ്. നമ്മുടെ ലോകത്ത് ഇപ്പോഴും ഇത്തരം പക്ഷപാതിത്വങ്ങൾ നിലനിൽക്കുന്നു എന്നതിൽ നിന്ന് മനുഷ്യർക്കിടയിൽ സ്വീകാര്യമായ ബന്ധങ്ങൾ വളർത്തിയെടുക്കുന്നതിൽ ചെറിയ അളവിൽ പോലും നാം വിജയിച്ചിട്ടില്ലെന്നാണ് മനസ്സിലാകുന്നത്. ഇങ്ങനെ പോയാൽ 'വിശ്വമാനവികത' എന്ന ലക്ഷ്യം അപ്രാപ്യമായിത്തന്നെ തുടരും.

2) ഇഹ്സാനിലധിഷ്ഠിതമായ ബന്ധം

ശത്രുതയോ അഭിപ്രായ വ്യത്യാസമോ ഇല്ലാത്ത സാധാരണ സന്ദർഭങ്ങളിൽ മനുഷ്യർ തമ്മിൽ നിലനിൽക്കുന്ന സ്വാഭാവിക ബന്ധത്തെയാണ് ഇഹ്സാനിലധിഷ്ഠിതമായ ബന്ധം എന്നതുകൊണ്ട് വിവക്ഷിക്കുന്നത്. 'അല്ലാഹുവെയല്ലാതെ നിങ്ങൾ ഇബാദത്ത് ചെയ്യരുത്, മാതാപിതാക്കൾക്കും ബന്ധുക്കൾക്കും അനാഥകൾക്കും അഗതികൾക്കും നന്മചെയ്യണം, ജനങ്ങളോട് നല്ല വാക്ക് പറയണം...' (ബഖറഃ83). മനുഷ്യനും മനുഷ്യനും തമ്മിലെ ബന്ധം നേരിട്ടുള്ളതും മധ്യവർത്തിമുഖേനയല്ലാത്തതുമായിരിക്കുമ്പോൾ ഇഹ്സാനിലധഷ്ഠിതമായിരിക്കണം. ഭരണാധികാരികളും ഭരണീയരും, ധനികരും ദരിദ്രരും, പണ്ഡിതരും പാമരന്മാരും, ശക്തരും അശക്തരും, നേതാക്കളും നീതരും, ഭർത്താക്കന്മാരും ഭാര്യമാരും, മക്കളും മാതാപിതാക്കളും, വികസിതരാജ്യങ്ങളും അവികസിത രാജ്യങ്ങളും തമ്മിലെ ബന്ധങ്ങൾ ഇഹ്സാനിലധിഷ്ഠിതമായിരിക്കേണ്ടതുണ്ട്. മേൽവിഭാഗങ്ങളിലെ മേൽക്കൈയുള്ളവർ താഴെ തട്ടിലുള്ളവരോട് ഇഹ്സാൻ പരിഗണിക്കാതെ നീതിയിലൂന്നിയാണ് പെരുമാറുന്നതെങ്കിൽ അവർ തമ്മിലെ ബന്ധം പെട്ടെന്നു തന്നെ അവസാനിക്കും.

മേൽതട്ടിലുള്ളവർക്ക് താഴെ തട്ടിൽ നിന്ന് പ്രതിഫലമോ പ്രത്യുപകാരമോ ലഭിക്കാത്തതിനാൽ മേൽതട്ടിൽ നിന്ന് താഴേക്ക് ഔദാര്യം നിലച്ചുപോവും. മാത്രവുമല്ല, ചെയ്ത ഉപകാരങ്ങൾ എടുത്തുപറഞ്ഞ് പീഡിപ്പിക്കുന്ന പ്രവണത വർധിക്കുന്നതോടെ രണ്ടുവിഭാഗങ്ങൾക്കുമിടയിൽ അകൽച്ച വർധിക്കും. ഉദാരമതികളായ സൽക്കർമികളോട്, എടുത്ത് പറഞ്ഞ് പീഡിപ്പിക്കുന്നതൊഴിവാക്കി, അല്ലാഹുവിൽ നിന്ന് മാത്രം പ്രതിഫലം പ്രതീക്ഷിക്കുക എന്ന് ഖുർആൻ ആഹ്വാനം ചെയ്യാൻ കാരണം ഇതാണ്.

'സത്യവിശ്വാസികളേ, (കൊടുത്തത്) എടുത്തുപറഞ്ഞുകൊണ്ടും, ശല്യം ചെയ്തും നിങ്ങൾ നിങ്ങളുടെ ദാനധർമങ്ങളെ നിഷ്ഫലമാക്കിക്കളയരുത്' (ബഖറഃ 264) 'അല്ലാഹുവിന്റെ പ്രീതി കാംക്ഷിച്ചുമാത്രമാണ് ഞങ്ങൾ നിങ്ങളെ ആഹരിപ്പിക്കുന്നത്. നിങ്ങളിൽ നിന്ന് ഞങ്ങൾ പ്രതിഫലമോ നന്ദിയോ ഉദ്ദേശിക്കുന്നില്ല' (ഇൻസാൻ:9), 'അല്ലാഹുവിന്റെ മാർഗത്തിൽ തങ്ങളുടെ സമ്പത്തുകൾ ചെലവഴിക്കുകയും, എന്നിട്ട് തങ്ങൾ ചെലവഴിച്ചതിനെക്കുറിച്ച് എടുത്ത് പറയലോ, ശല്യമോ നടത്താതിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നവർക്ക് അവരുടെ നാഥങ്കൽ അവരുടെ പ്രതിഫലമുണ്ട്. അവർക്ക് യാതൊന്നും ഭയപ്പെടേണ്ടതില്ല. അവർ ദുഃഖിക്കേണ്ടിവരികയുമില്ല' (ബഖറഃ262).

ഇഹ്സാന്റെ മേഖലകൾ

'അദ്ലി'നെപോലെ ഇഹ്സാന്നും വിവിധ തലങ്ങളുണ്ട്. വ്യക്തി, കുടുംബം ബന്ധുക്കൾ, സമൂഹം, മാനവതലം അഥവാ വിശ്വതലം.

വ്യക്തിതലം

'നിങ്ങൾ നന്മചെയ്താൽ നിങ്ങൾക്ക് വേണ്ടിത്തന്നെയാണ് നിങ്ങൾ നന്മചെയ്യുന്നത്' (ഇസ്റാഅ്:7).

'നിന്റെ രക്ഷിതാവ് വിധിച്ചിരിക്കുന്നു, നീ അവനെ മാത്രമെ ഇബാദത്ത് ചെയ്യാവൂ എന്ന്, മാതാപിതാക്കൾക്ക് നന്മചെയ്യണമെന്ന്' (ഇസ്റാഅ്:23), 'അല്ലാഹുവിന്നല്ലാതെ നിങ്ങൾ ഇബാദത്ത് ചെയ്യരുത്, മാതാപിതാക്കൾക്കും ബന്ധുക്കൾക്കും അനാഥകൾക്കും അഗതികൾക്കും നന്മചെയ്യണം, ജനങ്ങളോട് നല്ല വാക്ക് പറയണം, നമസ്കാരം മുറപ്രകാരം നിർവഹിക്കുകയും സകാത്ത് നൽകുകയും ചെയ്യണം എന്നെല്ലാം നാം ഇസ്റായേല്യരോട് കരാർ വാങ്ങിയ സന്ദർഭം (ഓർക്കുക)..' (ബഖറഃ 83). എല്ലാ ജീവിതമേഖലകളിലും 'ഇഹ്സാൻ' പ്രതിഫലിക്കേണ്ടതുണ്ട്. ഖുർആൻ അതേക്കുറിച്ച് ഇനം തിരിച്ചുതന്നെ പരാമർശിക്കുന്നുണ്ട്.

പ്രതിക്രിയ

'...ഇനി അവന്ന് (കൊലയാളിക്ക്) തന്റെ സഹോദരന്റെ (വധിക്കപ്പെട്ടയാളുടെ) പക്ഷത്തുനിന്ന് വല്ല ഇളവും ലഭിക്കുകയാണെങ്കിൽ അവൻ മര്യാദപാലിക്കുകയും, നല്ല നിലയിൽ (നഷ്ടപരിഹാരം) കൊടുത്തുവിടുകയും ചെയ്യേണ്ടതാകുന്നു...' (ബഖറഃ 178).

പ്രതിസന്ധിഘട്ടങ്ങൾ

'താങ്കൾ ക്ഷമിക്കുക, തീർച്ചയായും അല്ലാഹു സുകൃതവാന്മാരുടെ പ്രതിഫലം പാഴാക്കുകയില്ല' (ഹൂദ്:115).

സമരസന്ദർഭങ്ങൾ

നമ്മുടെ മാർഗത്തിൽ സമരത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടവരാരോ, അവരെ നമ്മുടെ വഴികളിലേക്ക് നാം നയിക്കുക തന്നെ ചെയ്യുന്നതാണ്' (അൻകബൂത്ത്:69).

ധൈഷണിക ചർച്ച, സാംസ്കാരിക വിനിമയം

'താങ്കൾ എന്റെ ദാസന്മാരോട് പറയൂ, അവർ ഏറ്റവും നല്ലതേതോ അത് പറയട്ടെ!' (ഇസ്റാഅ്:53).

വിവാഹമോചനം (മടക്കിയെടുക്കാൻ അനുമതിയുള്ള)

'വിവാഹമോചനം രണ്ടുപ്രാവശ്യം മാത്രമാകുന്നു. പിന്നെ ഒന്നുകിൽ മര്യാദയനുസരിച്ച് കൂടെ നിർത്തുകയോ, അല്ലെങ്കിൽ നല്ല നിലയിൽ പിരിച്ചയക്കുകയോ ആണ് വേണ്ടത്...' (ബഖറഃ 229)

അഭിപ്രായഭിന്നതകൾ

'നന്മയും തിന്മയും സമമാവുകയില്ല. ഏറ്റവും നല്ലത്കൊണ്ട് താങ്കൾ പ്രതിരോധിക്കുക. എങ്കിൽ, ഏതൊരുവനും താങ്കളും തമ്മിൽ ശത്രുതയുണ്ടോ അവനതാ (താങ്കളുടെ) ഉറ്റബന്ധു എന്നോണം ആയിത്തീരുന്നു' (ഫുസ്സിലത്ത്:34).

ധൈഷണിക സംവാദം

'നിങ്ങൾ വേദവിശ്വാസികളുമായി ഏറ്റവും നല്ല രീതിയിലല്ലാതെ സംവാദത്തിലേർപ്പെടരുത്' (അൻകബൂത്ത്:46).

അഭിവാദ്യം

'നിങ്ങൾ അഭിവാദ്യം ചെയ്യപ്പെട്ടാൽ, അതിനേക്കാൾ നല്ലതുകൊണ്ട് നിങ്ങൾ പ്രത്യാഭിവാദ്യം ചെയ്യുക, അല്ലെങ്കിൽ,അതുതന്നെ തിരിച്ചുനൽകുക' (നിസാഅ്:86).

അനാഥകൾ, ദുർബലർ

'അനാഥയ്ക്ക് പ്രാപ്തി എത്തുന്നതുവരെ ഏറ്റവും നല്ല രീതിയിലല്ലാതെ അവന്റെ സ്വത്തിനെ നിങ്ങൾ സമീപിക്കരുത്' (ഇസ്റാഅ്:34)

രാഷ്ട്രീയ ബന്ധങ്ങൾ: 'നാം പറഞ്ഞു: ഹേ, ദുൽഖർനൈൻ, ഒന്നുകിൽ നിനക്ക് ഇവരെ ശിക്ഷിക്കാം. അല്ലെങ്കിൽ നിനക്ക് അവരിൽ നന്മ വർത്തിക്കാം. (ദുൽഖർനൈൻ) പറഞ്ഞു: എന്നാൽ ആർ അക്രമം പ്രവർത്തിച്ചുവോ അവനെ നാം ശിക്ഷിക്കുന്നതാണ്. പിന്നീട് അവൻ തന്റെ രക്ഷിതാവിങ്കലേക്ക് മടക്കപ്പെടുകയും അപ്പോൾ അവൻ ഗുരുതരമായ ശിക്ഷ അവന്ന് നൽകുകയും ചെയ്യുന്നതാണ്. എന്നാൽ ആർ വിശ്വസിക്കുകയും സൽകർമം പ്രവർത്തിക്കുകയും ചെയ്തുവോ അവന്നാണ് പ്രതിഫലമായി അതിവിശിഷ്ടമായ സ്വർഗമുള്ളത്. അവനോട് നാം നിർദ്ദേശിക്കുന്നത് നമ്മുടെ കൽപനയിൽ നിന്ന് എളുപ്പമുള്ളതായിരിക്കുകയും ചെയ്യും' (കഹ്ഫ്: 86-89).

സാമ്പത്തിക ബന്ധങ്ങൾ

'അല്ലാഹു താങ്കൾക്ക് നൽകിയതിലൂടെ താങ്കൾ പരലോകവിജയം നേടുക. ഐഹിക ജീവിതത്തിൽ നിന്ന് താങ്കൾക്കുള്ള ഓഹരി താങ്കൾ വിസ്മരിക്കുകയും വേണ്ട. അല്ലാഹു താങ്കൾക്ക് നന്മചെയ്തതുപോലെ താങ്കളും നന്മചെയ്യുക. താങ്കൾ നാട്ടിൽ കുഴപ്പത്തിന് മുതിരരുത്. കുഴപ്പമുണ്ടാക്കുന്നവരെ അല്ലാഹു തീർച്ചയായും ഇഷ്ടപ്പെടുന്നതല്ല' (ഖസ്വസ്:77)

'നിങ്ങൾ അല്ലാഹുവിന്റെ മാർഗത്തിൽ ചെലവഴിക്കുക. നിങ്ങൾ നിങ്ങളുടെ കൈകൾ നാശത്തിലേക്ക് ഇടാതിരിക്കുക. നിങ്ങൾ നല്ലത് പ്രവർത്തിക്കുക. നന്മചെയ്യുന്നവരെ അല്ലാഹു ഇഷ്ടപ്പെടുക തന്നെ ചെയ്യും' (ബഖറഃ 195).

ചൂഷണവും പൂഴ്ത്തിവെപ്പും നിലനിൽക്കുന്ന സമൂഹങ്ങളിൽ ആഭ്യന്തര രംഗത്ത് സാമൂഹിക സംഘർഷങ്ങൾ ഉടലെടുക്കാനും, വൈദേശിക രംഗത്ത് ലോകതലത്തിൽ തന്നെ സംഘട്ടനങ്ങൾ പൊട്ടിപ്പുറപ്പെടാനും ഇത് ഹേതുവാകും. തൽഫലമായി, ചൂഷക വിഭാഗങ്ങൾ ഏകാന്തത, ഒറ്റപ്പെടൽ, സ്നേഹരാഹിത്യം, കപടമായ ബന്ധങ്ങൾ, നിർഭയരാഹിത്യം, സ്ഥിരമായ ഭയം എന്നീ ദുരന്തങ്ങളിലേക്ക് എടുത്തെറിയപ്പെടും. ആധുനിക ലോകത്തെ പലസമ്പന്ന വിഭാഗങ്ങളും നേതൃത്വങ്ങളും ഈ ദുരവസ്ഥയിലൂടെയാണ് ജീവിച്ചുവരുന്നത്. ഇതിന്റെ മറുവശമായി, ചൂഷിതവിഭാഗങ്ങളിൽ ചൂഷകരുടെ നേരെ പകയും വിദ്വേഷവും ഉടലെടുക്കുന്നു. അത് വളർന്ന് അവരെ കുറ്റകൃത്യത്തിലേക്ക് നയിക്കുന്നു. ഈവിധമുള്ള ആപത്തുകൾ രണ്ടുവിഭാഗത്തെയും നാശ (തഹ്ലുകഃ) ത്തിലേക്ക് തള്ളുന്നു. ഈ വിധം നാശത്തിൽ അകപ്പെടാതിരിക്കാനും ദൈവനിർദ്ദിഷ്ടരീതിയിൽ സമ്പത്ത് വിനിയോഗിച്ച് 'ഇഹ്സാനി'ലൂടെ സാമൂഹിക ബന്ധങ്ങൾ നന്നാക്കിയെടുക്കാനും അല്ലാഹു ആഹ്വാനം ചെയ്യുന്നു.

വ്യക്തിയോ, സമൂഹമോ രണ്ടുകക്ഷികൾക്കിടയിലെ മധ്യസ്ഥരാകുമ്പോൾ അവിടെ നീതിയാവണം ബന്ധങ്ങളെ നിർണയിക്കുന്നത്. ഇത്തരം സാഹചര്യങ്ങളിൽ ഒരാളുടേയോ ഒരു വിഭാഗത്തിന്റെയോ അവകാശങ്ങളോ സ്വത്തുക്കളോ എടുത്ത് മറ്റുള്ളവർക്ക് നൽകാൻ അനുവാദമില്ല.

വ്യക്തി-സമൂഹഭേദമന്യെ എല്ലാ ബന്ധങ്ങളിലും വ്യവഹാരങ്ങളിലും 'ഇഹ്സാൻ' പുലർത്താൻ വിശ്വാസികൾ ബാധ്യസ്ഥരാണ്. മനുഷ്യരുമായി ബന്ധപ്പെട്ട എല്ലാ മേഖലകളിലെയും അനുഗ്രഹങ്ങൾ എങ്ങനെ ഉപയോഗപ്പെടുത്തി എന്ന പരീക്ഷണത്തിലെ യഥാർഥ വിജയം ഇതനുസരിച്ചാണ് വിലയിരുത്തപ്പെടുക. 'തീർച്ചയായും ഭൂമുഖത്തുള്ളതിനെ നാം അതിന് ഒരലങ്കാരമാക്കിയിരിക്കുന്നു. മനുഷ്യരിൽ ആരാണ് ഏറ്റവും നല്ല നിലയിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്നത് എന്ന് നാം പരീക്ഷിക്കുവാൻ വേണ്ടി' (കഹ്ഫ്:7).

മനുഷ്യർ തമ്മിലെ ഇഹ്സാനിലധിഷ്ഠിതമായ ബന്ധങ്ങൾ ഊന്നിപ്പറയുന്നതിനിടെ ഈ ബന്ധങ്ങളു

ടെയും അവയുടെ സ്വാധീനങ്ങളുടെയും സുകൃതികൾക്ക് ലഭിക്കുന്ന പ്രതിഫലങ്ങളുടെയും ധാരാളം മാതൃകകൾ ഖുർആനും തിരുചര്യയും അവതരിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. ചുരുക്കത്തിൽ, മനുഷ്യബന്ധങ്ങളെക്കുറിച്ച എല്ലാ ഖുർആനിക നിർദ്ദേശങ്ങളും 'അദ്ലി'ന്റെയും 'ഇഹ്സാനി'ന്റെയും രണ്ടുപരിധികൾക്കിടയിൽ വിഭജിതമാണ്. ഇതിൽ, 'അദ്ൽ' മനുഷ്യവംശത്തിന്റെ നിലനിൽപ്പും, 'ഇഹ്സാൻ' മനുഷ്യവംശത്തിന്റെ പുരോഗതിയും ഉറപ്പുവരുത്തുന്നു. ഇവ തമ്മിലെ ബന്ധങ്ങളെക്കുറിച്ച ഖുർആനിക-തിരുചര്യാ പ്രമാണങ്ങളെ കൂട്ടിക്കലർത്തുന്നതും, അവതമ്മിലെ അന്തരത്തെക്കുറിച്ച അറിവില്ലായ്മയും പലരെയും തെറ്റായ വ്യാഖ്യാനങ്ങളിലേക്ക് നയിച്ചിരിക്കുന്നു. ഉദാഹരണമായി, മർദ്ദിതനായ മുസ്ലിമിന്ന് തന്നെ മർദ്ദിച്ചവനെതിരെ രക്ഷാനടപടി സ്വീകരിക്കാമെന്ന് അംഗീകരിക്കുന്ന ഖുർആൻ അതിന് അയാളെ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുകയും പ്രതിഫലം

'അദ്ലും' 'ഇഹ്സാനും' വിവിധ ജീവിതമേഖലകളിൽ പ്രയോഗവൽക്കരിക്കാനും സാമൂഹിക ബന്ധങ്ങളിൽ കരുപ്പിടിപ്പിക്കാനും മാനസികവും ധൈഷണികവുമായ തയ്യാറെടുപ്പുകളിലൂടെ ദീർഘവും ക്ഷമാപൂർണവുമായ വിദ്യാഭ്യാസ പരിശീലനം തന്നെ നൽകണം. ബന്ധങ്ങൾ തകർക്കുന്ന വീക്ഷണങ്ങൾക്കെതിരെ ധൈഷണികവും സാംസ്കാരികവുമായ പ്രതിരോധം സൃഷ്ടിക്കപ്പെടണം. സകലമാന പ്രതിലോമ ചിന്തകളിൽ നിന്നും മോചിതമാവാൻ വിജ്ഞാനത്തിലൂടെയും ദൈവിക ശിക്ഷണത്തിലൂടെയും നാം സായുധരാവണം. ഇത് സാധ്യമാക്കുകയാണ് ഇസ്ലാമിക വിദ്യാഭ്യാസത്തിന്റെ കാതലായ സത്ത.

വാഗ്ദാനം നൽകുകയും ചെയ്യുന്നു. 'താൻ മർദ്ദിക്കപ്പെട്ടതിനു ശേഷം വല്ലവനും രക്ഷാനടപടി സ്വീകരിക്കുന്ന പക്ഷം അത്തരക്കാർക്കെതിരിൽ (കുറ്റം ചുമത്താൻ) യാതൊരു മാർഗവുമില്ല' ശൂറ: 41) ഇവിടെ അല്ലാഹു പീഡിതനോട് അയാൾ അർഹിക്കുന്ന നീതിയിൽ നിന്ന് വിട്ടുവീഴ്ച ചെയ്യരുതെന്ന് നിർദ്ദേശിക്കുന്നു. മാനവവംശത്തിന്റെ മാന്യമായ നിലനിൽപ്പ് ഉറപ്പുവരുത്തുകയാണ് അതിന്റെ ഉദ്ദേശ്യം. അതേസമയം, വിട്ടുവീഴ്ചയും സഹിഷ്ണുതയും ഉപദേശിക്കുമ്പോൾ ഇഹ്സാന്റെ നിലവാരത്തിലേക്കുയരാനാണ് നിർദ്ദേശം.

'സത്യവിശ്വാസികളേ, തീർച്ചയായും നിങ്ങളുടെ ഭാര്യമാരിലും നിങ്ങളുടെ മക്കളിലും നിങ്ങൾക്ക് ശത്രുവുണ്ട്. അതിനാൽ അവരെ നിങ്ങൾ സൂക്ഷിച്ചുകൊള്ളുക. നിങ്ങൾ മാപ്പുനൽകുകയും വിട്ടുവീഴ്ച കാണിക്കുകയും പൊറുത്തുകൊടുക്കുകയും ചെയ്യുന്ന പക്ഷം തീർച്ചയായും അല്ലാഹു ഏറെ പൊറുക്കുന്നവനും കരുണാനിധിയുമാകുന്നു' (തഗാബുൻ:14). ഇവിടെ, ശക്തനും ജേതാവുമായ മുസ്ലിമിനെ പ്രതികാര ചിന്തകളിൽ നിന്ന് ഉയർത്തി നിർത്തുകയും, മാനവ വർഗത്തെ ഉൽകർഷേഛുക്കളാക്കുകയുമാണ് ഉദ്ദേശ്യം.

3) വിദ്യാഭ്യാസവും, 'അദ്ലും' 'ഇഹ്സാനും' തമ്മിലെ ബന്ധവും

ഇസ്ലാമിക വിദ്യാഭ്യാസത്തിന്റെ ലക്ഷ്യം മാനവ വർഗത്തിന്റെ നിലനിൽപും, അതിന്റെ പുരോഗതിയുമാണ്. നീതിയും ഓരോ വിഷയത്തിലും സ്വീകരിക്കുന്ന തത്തുല്യനിലപാടും മാനവതയുടെ നിലനിൽപ് ഉറപ്പുവരുത്തുന്നു. നന്ദിയോ പ്രതിഫലേഛയോ കൂടാതെയുള്ള ഉദാരമായ നിലപാട് -ഇഹ്സാൻ- മാനവവർഗത്തിന്റെ പുരോഗതി ഉറപ്പുവരുത്തുന്നു. താഴെ ചേർത്ത ഖുർആൻ വചനങ്ങൾ ഈ നിലപാടിന്റെ രചനാത്മകമായ ഫലങ്ങളെക്കുറിച്ച വാചാലമായ പ്രകാശനമാണ്: 'താങ്കൾ വിട്ടുവീഴ്ച സ്വീകരിക്കുകയും സദാചാരം കൽപിക്കുകയും, അവിവേകികളെ വിട്ട് തിരിഞ്ഞു കളയുകയും ചെയ്യുക' (അഅ്റാഫ്:199) 'ഏറ്റവും നല്ലതേതോ അതുകൊണ്ട് താങ്കൾ തിന്മയെ തടുത്തുകൊള്ളുക. അവർ പറഞ്ഞുണ്ടാക്കുന്നതിനെപ്പറ്റി നാം നല്ലവണ്ണം അറിയുന്നവനാകുന്നു' (മുഅ്മിനൂൻ:96) 'നന്മയും തിന്മയും സമമാവില്ല. ഏറ്റവും നല്ലതേതോ, അതുകൊണ്ട് താങ്കൾ പ്രതിരോധിക്കുക. അങ്ങനെയെങ്കിൽ ഏതൊരുവനും താങ്കളും തമ്മിൽ ശത്രുതയുണ്ടോ, അവനതാ താങ്കളുടെ ഉറ്റബന്ധു എന്നോണം ആയിത്തീരുന്നു' (ഫുസ്സിലത്ത്:34).

'നീതി'യിലധിഷ്ഠിതമായ നല്ല പ്രതിരോധം പ്രശ്നങ്ങൾ പരിഹരിക്കുന്നു. മാനവ വംശത്തെ നാശത്തിൽ നിന്ന് രക്ഷിക്കുന്നു. അതേപോലെ, 'ഇഹ്സാനി'ലധിഷ്ഠിതമായ നല്ല പ്രതിരോധം മാനുഷിക ബന്ധങ്ങളെ ബലപ്പെടുത്തുന്നു. മാനവ വംശത്തിന്റെ പുരോഗതിക്ക് സഹായകമായ പരസ്പരസഹായ സഹകരണം വർധിപ്പിക്കുന്നു. നേർവിരുദ്ധമായി ചീത്തകൊണ്ടുള്ള പ്രതിരോധം മാനവ ബന്ധങ്ങളെ തകർക്കുന്നു. മാനവവംശത്തെ പുരോഗതിയുടെ പടവുകളിൽ നിന്ന് പിന്നാക്കത്തിലേക്കും തദ്വാരാ നാശത്തിലേക്കും നയിക്കുന്നു.

ഈ രീതിയിൽ, 'അദ്ലും' 'ഇഹ്സാനും' വിവിധ ജീവിതമേഖലകളിൽ പ്രയോഗവൽക്കരിക്കാനും സാമൂഹിക ബന്ധങ്ങളിൽ കരുപ്പിടിപ്പിക്കാനും മാനസികവും ധൈഷണികവുമായ തയ്യാറെടുപ്പുകളിലൂടെ ദീർഘവും ക്ഷമാപൂർണവുമായ വിദ്യാഭ്യാസ പരിശീലനം തന്നെ നൽകണം. ബന്ധങ്ങൾ തകർക്കുന്ന വീക്ഷണങ്ങൾക്കെതിരെ ധൈഷണികവും സാംസ്കാരികവുമായ പ്രതിരോധം സൃഷ്ടിക്കപ്പെടണം. സകലമാന പ്രതിലോമ ചിന്തകളിൽ നിന്നും മോചിതമാവാൻ വിജ്ഞാനത്തിലൂടെയും ദൈവിക ശിക്ഷണത്തിലൂടെയും നാം സായുധരാവണം. ഇത് സാധ്യമാക്കുകയാണ് ഇസ്ലാമിക വിദ്യാഭ്യാസത്തിന്റെ കാതലായ സത്ത. താഴെ ചേർത്ത സൂക്ത

ങ്ങൾ ഈ ആശയമാണ് പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നത്:

'താങ്കൾ എന്റെ ദാസന്മാരോട് പറയുക: അവർ പറയുന്നത് ഏറ്റവും നല്ല വാക്കായിരിക്കണമെന്ന്. തീർച്ചയായും പിശാച് അവർക്കിടയിൽ (കുഴപ്പം) ഇളക്കിവിടുന്നു. തീർച്ചയായും പിശാച് മനുഷ്യന് പ്രത്യക്ഷ ശത്രുവാകുന്നു' (ഇസ്റാഅ്:53) 'നിങ്ങൾ ജനങ്ങളോട് നല്ലത് പറയുക' (ബഖറഃ 83) 'താങ്കൾ അവരോട് നല്ലതേതോ, അതുകൊണ്ട് സംവാദം നടത്തുക' (നഹ്ൽ:25).

ഇസ്‌ലാമിക വിദ്യാഭ്യാസത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനങ്ങളിലും ലക്ഷ്യങ്ങളിലും ശാസ്ത്രം, കല, ആചാരസമ്പ്രദായങ്ങൾ, ബന്ധങ്ങൾ, മൂല്യങ്ങൾ, സാമൂഹിക, സാമ്പത്തിക, രാഷ്ട്രീയ ഭരണ നിർവഹണ, സൈനിക, സാങ്കേതികാദിമേഖലകളിലുമെല്ലാം 'അദ്‌ലും' 'ഇഹ്സാനും' മാനവതയ്ക്ക് അനുഗ്രഹമായി വേരുറക്കണം. നിർഭയാവസ്ഥയും പുരോഗതിയും യാഥാർഥ്യമാവണം. ദൗർഭാഗ്യവും ഭയവും വർഗീയതയും ചൂഷണവും ഇല്ലാതാവണം.

4) അദ്‌ലിന്റെയും ഇഹ്സാന്റെയും അഭാവം സൃഷ്ടിക്കുന്ന അപകടം

ഇസ്‌ലാമിക വിദ്യാഭ്യാസ തത്ത്വശാസ്ത്രമനുസരിച്ച് 'അദ്‌ലി'ന്റെയും 'ഇഹ്സാന്റെ'യും അഭാവത്തിൽ വിദ്രോഹകവും സംഹാരാത്മകവുമായ അക്രമപരമായ ബന്ധങ്ങളാണ് സമൂഹത്തിൽ നിലനിൽക്കുക. വ്യക്തികൾ താന്താങ്ങളോട് ചെയ്യുന്ന അക്രമം മുതൽ മാനവതയെ മൊത്തം അക്രമിക്കുന്നതുവരെയുള്ള പരമ്പരകൾ ഇങ്ങനെ കാണാം. നബിവചനങ്ങളിൽ ഈ വിഷയകമായി ധാരാളം പരാമർശങ്ങളുണ്ട്. അല്ലാഹുവെ ഉദ്ധരിച്ച് നബി(സ) പ്രസ്താവിക്കുന്നു:

يا عبادي إنّي حرّمت الظلم على نفسي وجعلته بينكم محرّما فلا تظالموا

'എന്റെ ദാസന്മാരേ, ഞാൻ അക്രമത്തെ എനിക്ക് നിഷിദ്ധമാക്കിയിരിക്കുന്നു (ഞാൻ അക്രമിക്കുകയില്ലെന്നു സാരം) അതിനെ നിങ്ങൾക്കിടയിലും നിഷിദ്ധമാക്കിയിരിക്കുന്നു. ആയതിനാൽ, നിങ്ങൾ പരസ്പരം അക്രമിക്കരുത്'(2)

اتقوا دعوة المظلوم فإنها تحمل على الغمام

'നിങ്ങൾ മർദ്ദിതന്റെ പ്രാർത്ഥനയെ സൂക്ഷിക്കുക. കാരണം, അത് മേഘങ്ങൾക്കുമേൽ വഹിക്കപ്പെടും' അല്ലാഹുപറയും: 'എന്റെ മഹത്വവും പ്രതാപവുമാണ, ഞാൻ നിന്നെ സഹായിക്കുകതന്നെ ചെയ്യും; കുറച്ചു കഴിഞ്ഞാണെങ്കിലും'(3)

اتقوا دعوة المظلوم وإن كان كافرًا فإنه ليس دونها ودون الله حجاب

'നിങ്ങൾ മർദ്ദിതന്റെ -അയാൾ സത്യനിഷേധിയാണെങ്കിലും- പ്രാർത്ഥനയെ സൂക്ഷിക്കുക. ആ പ്രാർത്ഥനക്കും അല്ലാഹുവിന്നുമിടയിൽ തിരശ്ശീലയില്ല'(4)

إن الله عزّ وجلّ ليملي للظالم فإذا أخذه لم يفلته ثم قرأ: وكذلك أخذ ربك إذا أخذ القرى وهي ظالمة ان أخذه شديد.

'തീർച്ചയായും അല്ലാഹു അക്രമിക്ക് അവസരം നീട്ടിക്കൊടുക്കും. എന്നാൽ അവനെ പിടികൂടിയാലോ അവനെ വിടുകയില്ല. തുടർന്ന് നബി(സ) 'ഇപ്രകാരമാണ് അല്ലാഹുവിന്റെ പിടിത്തം; അവൻ അക്രമികളായ നാടുകളെ പിടികൂടിയാൽ. തീർച്ചയായും അവന്റെ പിടിത്തം ശക്തവും വേദനാജനകവുമായിരിക്കും'(4) അക്രമം കലർന്ന ഈമാനിന്റെ ക്രിയാത്മകത നഷ്ടപ്പെടും. നിർഭയത്വവും സന്മാർഗവും വിലക്കപ്പെടും. 'സത്യവിശ്വാസം സ്വീകരിക്കുകയും തങ്ങളുടെ സത്യവിശ്വാസത്തെ അക്രമംകൊണ്ട് കൂട്ടികലർത്താതിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നവർക്കാണ് നിർഭയത്വം, അവരത്രെ സന്മാർഗ പ്രാപ്തർ' (അൻആം:82) ഖുർആനും തിരുചര്യയും പരിശോധിച്ചാൽ, സമൂഹങ്ങളെയും രാഷ്ട്രങ്ങളെയും നാഗരികതകളെയും തകർക്കുന്നതിൽ സത്യനിഷേധത്തേക്കാൾ കൂടുതൽ പങ്കുവഹിക്കുന്നത് അക്രമമാണ് എന്ന് കാണാം. വ്യാപകമായ അക്രമങ്ങൾ നടക്കുന്ന മുസ്‌ലിം നാടുകളാണ്, നീതിവാഴുന്ന അമുസ്‌ലിം നാടുകളേക്കാൾ വേഗത്തിൽ തകരുക'.

(തീർന്നില്ല)

കുറിപ്പുകൾ

١) كنز العمال ج: ٢ ص: ٤٥١ رقم:٤٤٧٥

٢) صحيح مسلم كتاب البرّ: ٥٥

٣) السيوطي صحيح الجامع الصغير (تحقيق الألباني) رقم:١١٧

٤) السيوطي المصدر نفسه رقم: ١١٩

■